

Papierhier!

Vanaf 2012 worden alle tijdschriften, nieuwe boeken en leermethodes van WPG gedrukt op duurzaam papier. Het is een belangrijke stap in het duurzaamheidsbeleid van WPG. Op langere termijn streeft WPG ernaar haar uitgaven CO₂-neutraal te produceren. Adviseur grafimedia en facilitair Geert Gortzak: 'Wij zijn het type bedrijf dat hierin voorop mag lopen.'

Tekst Paula Vos Fotografie Sophie van Schouwen

Geert Gortzak is nauw betrokken bij het project Duurzaamheid. 'In 2011 zijn we WPG-breed gestart met dit project. Alle milieuaspecten van onze organisatie komen hier aan bod. Van transport tot koffie en van verlichting tot papier. In onze kantooromgeving kunnen we de CO₂-uitstoot met wel de helft terugdringen. Maar de grootste winst is te behalen bij het drukwerk van onze boeken, tijdschriften en leermethoden. Samen zijn die verantwoordelijk voor ruim 90 procent van onze CO₂-uitstoot. We gebruiken per jaar 17 miljoen kilo papier voor onze producties, logisch dus dat dat een belangrijk speerpunt werd. Als een van de grootste uitgevers van Nederland hebben wij een maatschappelijke verantwoordelijkheid om zo duurzaam mogelijk te produceren, en dat begint met het inkopen van verantwoord materiaal. Daarom is de afspraak binnen WPG dat we vanaf heden uitsluitend papier met het FSC- of PEFC-keurmerk gebruiken, geproduceerd van hout afkomstig uit duurzaam beheerde bossen (zie

kader). Dat gebeurde overigens al voor een groot deel: 58 procent van het papier bij WPG in 2010 was van FSC-kwaliteit. Vooral bij de boeken, maar ook bij de educatieve leermethodes en het tijdschrift Happinez. Maar we willen nu dat álle papier het FSC- of PEFC keurmerk heeft – die laatste is vooral voor tijdschriften vooralsnog betaalbaarder.’

In het project Duurzaamheid kreeg WPG advies en ondersteuning van het Informatiecentrum Papier en Karton, waarin alle belangrijke producenten en afnemers van papier vertegenwoordigd zijn. Directeur van het Informatiecentrum, Erik Timmermans, juicht de beslissing van WPG toe. ‘De keurmerken FSC en PEFC zijn een belangrijke stap. Maar dan ben je er nog niet. Andere ingrediënten van papier, zoals het bindmid-

del en eventuele bleekmiddelen, of de productiemethode van het papier, vallen buiten de scope van deze keurmerken. Duurzaamheid gaat over het hele proces, en over het nemen van bewuste besluiten door de hele keten heen. Grondstof, productie, transport, verpakking, gebruik, hergebruik, het telt allemaal mee. In elke schakel zijn er alternatieven die meer of minder impact hebben op het milieu.’

project Duurzaam Boek, onderdeel van Energietransitie Papierketen, een initiatief van de papierindustrie met als doel het energieverbruik van de papier- en kartonketen in 2020 te halveren. In Duurzaam Boek worden deze ambities vertaald naar de productie van boeken. WPG omarmde Duurzaam Boek direct. Erik Timmermans: ‘WPG is de eerste uitgeverij waarmee we dit gaan doen. Je ziet bij de mensen een intrinsieke behoefte om toekomstgericht te werken en duurzaamheid fundamenteel aan te pakken. Geweldig!’ Het concept is simpel: je neemt een boek. In ons geval de hardcover *De Oorlog* van Ad van Liempt (Balans) en de paperback *Süskind* van Alex van Galen (De Arbeiderspers). Je doet een nulmeting van alle milieuaspecten in het productieproces. Daarna bekijk je voor elke productiestap welke milieuvriendelijkere alternatieven er zijn. Daar maak je keuzes in, en je stelt richtlijnen op. Vervolgens produceer je vergelijkbare boeken op basis van die richtlijnen. Het resultaat: een duurzamer boek. Elik Lettinga neemt als uitgever van De Arbeiderspers deel in dit project.

Erik Timmermans: ‘WPG gebruikt nu papier met het FSC/PEFC-keurmerk. Maar er bestaan ook strengere keurmerken, die met meer aspecten van de papierproductie rekening houden. Wat is daarvan de milieuwinst? Wat betekent het economisch? Als uitgever kun je ook op andere zaken letten. Stel dat je boeken drukt op 80 grams papier in plaats van 90 grams. Daarmee kun je grondstoffen, transport en CO₂-emissie besparen.’ Geert Gortzak vult hem aan: ‘Vervolgens kijken we naar het drukproces. We eisen nu al van onze drukkers dat ze voldoen aan de ISO14001-norm. Dat wil zeggen dat ze een goed milieumanagementsysteem hebben. Maar dat bepaalt niet hoever een drukker gaat in zijn alternatieven. De inkt, de UV-lak, de energie die voor het drukproces gebruikt wordt; daarin zijn vele gradaties mogelijk.

‘Het drukwerk veroorzaakt 90 procent van onze CO₂-uitstoot’

Duurzaam Boek

Maar hoe pak je dat aan? Al die keuzes, al die mogelijkheden en variabelen? Erik Timmermans van het Infocentrum Papier en Karton bedacht hiervoor het

FSC en PEFC

zijn keurmerken voor verantwoorde duurzame bosbouw. De keurmerken hebben een andere oorsprong, maar hun voorwaarden groeien steeds meer naar elkaar toe. Het FSC- en PEFC-hout is gegarandeerd niet afkomstig uit oerbossen, of plantages waar tropisch bos voor heeft moeten wijken. Voor elke geogoste boom wordt er minimaal een terug geplant. Daarnaast stellen de keurmerken ook sociale criteria, zoals goede en veilige werkomstandigheden voor het personeel dat in het bos werkt. Beide keurmerken worden erkend door de Nederlandse overheid. Op dit moment is 10% van alle bossen in de wereld gecertificeerd, in totaal 400 miljoen hectare, waarvan ongeveer 1/3 door FSC en 2/3 door PEFC.

FSC (Forest Stewardship Council) is een initiatief van verschillende non-gouvernementele organisaties, zoals Greenpeace en het Wereld Natuur Fonds. WPG gebruikt voor haar boeken en educatieve middelen vooral papier met het ‘FSC-mix’ keurmerk. Dat bevat minimaal 70 procent hout of houtvezels uit FSC-gecertificeerd bos. Het overige deel bestaat uit gerecycled materiaal, dat ook voor een deel herleidbaar is tot duurzaam beheerd bos. FSC is in Nederland (nog) het bekendste keurmerk voor verantwoord hout en papier. Het FSC-papier dat voor boeken gebruikt wordt, is nauwelijks duurder meer dan het gebruikelijke papier voor boeken.

PEFC (Programme for the Endorsement of Forest Certification) is voortgekomen uit een initiatief van Europese boscijgenaren. WPG gebruikt voor haar tijdschriften papier met het PEFC-keurmerk. Dat bevat minimaal 70 procent hout uit PEFC-gecertificeerd bos. Voor het tijdschriftpapier is het prijsverschil met ‘gewoon’ papier het minst groot bij PEFC.

Meer informatie? Kijk op www.keurmerkenpapierenkarton.nl

Onze buitenlandse producties, vooral in het Verre Oosten, zullen we ook kritischer bekijken. Niet alleen de milieuaspecten, maar ook op het sociale vlak. Daarnaast is het van belang dat het vrijwel altijd duurzamer is om dichterbij huis te produceren vanwege het transport. Als je al ver weg produceert, laat het transport dan per boot plaatsvinden. We zoomen in op elke stap van de productie, totdat we de beste alternatieven hebben gevonden. De belangrijkste randvoorwaarde daarbij is het product zelf: dat moet van de uitstekende kwaliteit zijn waar wij voor staan, die onze doelgroep van ons verwacht. Samen met mijn collega’s (zie pagina 18 of 19) gaan we dit soort zaken de komende tijd onder de loep nemen.’

Logische partner

Drukkerij Wilco loopt in Nederland voorop in duurzaamheid, en is daarom een logische partner in Duurzaam Boek. Wilco drukt voor WPG nu al zo’n 1,6 miljoen boeken per jaar, waarin ruim 650.000 kilo papier verwerkt wordt. Adjunct-directeur William Schuring: ‘Duurzaamheid is voor ons al jaren een belangrijk speerpunt. Sinds 2000 hebben we een eigen warmtewininstallatie en inmiddels zijn dat er zelfs drie. Daarmee zijn we compleet zelfvoorzienend in onze warmte-koudehuishouding. Daarnaast gebruiken we bijvoorbeeld groene stroom. De resterende CO₂-uitstoot compenseren we door milieucredits te kopen, waarmee een waterkrachtcentrale in India gefinancierd wordt. Sinds juli 2011 zijn al onze producties CO₂-neutraal. We zijn ISO14001 gecertificeerd. Zo’n certificaat eist dat je je doelstellingen ten aanzien van het milieu steeds verder aanscherpt. We gebruiken voor al het drukwerk plantaardige inkt, die niet milieubelastend is. Voor het lamineren hebben we nog twee mogelijkheden: beide zonder schadelijke stoffen, maar de ene is niet biologisch afbreekbaar en de andere wel. Die laatste is dubbel zo duur, maar op de productieprijzen van een boek scheelt het maar een paar cent. Dit zijn allemaal variabelen die we ook meenemen in Duurzaam Boek. Het kan altijd beter.’

De ketenpartners zullen in dit project intensief overleg hebben. Duurzaamheid is immers een ketenaangelegenheid. ‘Denk aan het snij-afval’, zegt Geert Gortzak. ‘Een ontwerper kan een heel origineel format bedenken voor een boek of tijdschrift, maar het gevolg kan zijn dat de drukker veel snijafval heeft; allemaal papier dat weggegooid wordt. Door in een eerder stadium de drukker erbij te betrekken, is dergelijke verspilling te voorkomen.’

45 miljoen onverkoopbaar

Ook de productievolumes en voorraden zijn een belangrijke factor. Erik Timmermans: ‘Bij het Centraal Boekhuis liggen 45 miljoen boeken op voorraad waarvan er 15 miljoen nauwelijks bewegen en daarmee een beperkte economische waarde hebben. Zes miljoen boeken per jaar worden vernietigd. Dat heeft vooral te maken met de verdienmodellen van uitgeverij. De stuksprijs per boek of tijdschrift daalt immers wanneer je de oplage verhoogt. Maar wat is de ecologische en

economische prijs van honderden of duizenden onverkochte exemplaren? Als je op een nieuwe manier naar het uitgeefproces kijkt, blijken er goede alternatieven te zijn. Bij producties waarvan het succes onzeker is, kun je bijvoorbeeld starten met een bescheiden oplage in digitale druk of een printing on demand-uitgave. Wanneer de titel aanslaat, kun je een grotere oplage laten drukken in offset.’

Tijdschriften

Hoe je ook produceert, er zal altijd materiaal zijn dat aan het eind van de levenscyclus overblijft. Ook dat is onderwerp van aandacht, zowel bij boeken als tijdschriften. Geert Gortzak: ‘Een deel van de tijdschriften die overblijven, hergebruiken we integraal. Ze gaan bijvoorbeeld in aantrekkelijk geprijsde pakketten terug de winkel in, of worden gebruikt in leesmappen. De exemplaren die vernietigd worden, brengt onze distributeur, Aldipress, direct naar een papierfabriek voor recycling.’ Aldipress monitort het distributienetwerk continu, om zo het aantal retouren steeds verder terug te dringen. Boeken die vernietigd worden (in 2011 waren dat van WPG totaal 990.000 exemplaren!), gaan van het Centraal Boekhuis naar een gespecialiseerd verwerkingsbedrijf, Van Gansewinkel. Richard van Dijk, specialist papier bij van Gansewinkel: ‘Ons motto is: afval bestaat niet. We zamelen afval in en recycleren dat. We hergebruiken 600.000 ton papier per jaar. Daarvan is ongeveer 1000 ton boeken. Het gerecyclede papier is van goede kwaliteit, we gebruiken het vooral om tissuepapier van te maken, keukenrol en toiletpapier bijvoorbeeld. Tijdschriften recycleren we ook, daarvan maken we weer tijdschriftpapier, of kranten.’ Milieubewust werken is een continuproces, waar de hele keten bij betrokken is. Als je dat proces stap voor stap bekijkt kun je veel duurzamer werken, en blijkt het zelfs mogelijk om een CO₂-neutraal boek te maken. Met het project Duurzaam Boek zetten we een grote stap in die richting. Erik Timmermans ziet het helemaal zitten: ‘Het zou toch mooi zijn als we Duurzaam Boek in oktober op de Frankfurter Buchmesse kunnen lanceren.’

Projectgroep Kostenbesparing

De hoofden inkoop en/of productie van de boekenuitgeverijen en Zwijzen zijn verenigd in de projectgroep Kostenbesparing in de realisatie keten. Zij hebben de realisatie keten onder de loep genomen en een aantal aanbevelingen gedaan om kosten te besparen. Hieruit is weer een aantal nieuwe projecten gekomen. Ook verdere verduurzaming van ons drukwerk zal in de komende tijd gezamenlijk worden meegenomen door deze mensen. De projectgroep bestaat uit de volgende personen: Alex Schijffelen (Singel 262), Hans Scholze (AW Bruna), Michiel Gaaf (AP), Peter Hendriks (Zwijzen), Ramses De Kuyffer (WPG België), Reindert Vrij (Bezige Bij) en Geert Gortzak (WPG).

